

ΓΝΩΜΗ

**ΤΗΝ ΕΛΕΓΑΝ
«ΞΕΝΗ»**

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΥΝΑΚΗΣ
nbak@tovima.gr

«Σ

τριγγλιάρ», «γύφτισσα», «πρασινokίτρινη αμαζόνα του θανάτου»: έτσι αποκαλεί την επιδημία χολέρας που έπληξε την Αθήνα και θέρισε τους Αθηναίους το φθινόπωρο του 1854 ο Εμμανουήλ

Λυκούδης (1849-1925) στο διήγημά του «Η Ξένη του 1854» (εκδ. Πατάκη) που επανεκδίδεται τώρα προφανώς λόγω της συγκυρίας της πανδημίας. Η χολέρα έφτασε στην Αθήνα με τα πληρώματα του συμμαχικού στόλου (Αγγλία, Γαλλία), την εποχή του Κριμαϊκού Πολέμου. Ο στόλος είχε αποκλείσει το λιμάνι του Πειραιά και είχε αποβιβάσει αγήματα με σκοπό την καταστολή κάθε πολεμικής κίνησης της Ελλάδας εναντίον της Οθωμανικής Τουρκίας. Κι ενώ κάποια μέτρα «κοινωνικής αποστασιοποίησης» είχαν επιβληθεί στους κατοίκους, οι άντρες των πληρωμάτων μπορούσαν να κυκλοφορούν χωρίς κανέναν περιορισμό. Έτσι η «Ξένη», όπως αποκαλούσαν τη χολέρα, «χορτάτη από τον τρύγο που έκανε στον Πειραιά» ανέβηκε και στην Αθήνα. Ο Λυκούδης, νομικός το επάγγελμα, αλλά κυρίως λόγιος και συγγραφέας που έζησε στα χρόνια της ακμής του δημοτικισμού, περιγράφει πολύ παραστατικά την επιδημία στο διήγημά του αυτό. Ξεκινάει με ένα μεγάλο άνοιγμα σε όλη την πόλη, δείχνοντας το φούντωμα του κακού και τη γενική παράλυση που προκαλείται σε αρχές και κατοίκους, έχοντας πάντα στο μυαλό του την περιγραφή του λοιμού της Αθήνας από τον Θουκυδίδη. Όταν κλείνει τη

γενική εικόνα, ρίχνει το φως στον κεντρικό ήρωα της ιστορίας, έναν Πλακιώτη, από την ενορία της Αγίας Αικατερίνης, τον Μητρο Πλεξήζα. Ο ήρωας λείπει από τον Αύγουστο στο κτήμα του στο Καπανδρίτι, για γεωργικές δουλειές. Όταν αποφασίζει να επιστρέψει στην Αθήνα, τον Νοέμβριο του 1954, δεν έχει ακούσει τίποτα για το κακό που έχει βρει την πόλη. Το μαθαίνει όταν πλησιάζει, βλέποντας τους «μαύρους καπνούς από αχυρένια στρώματα και χολεριασμένα ρούχα, και τους πρασινokίτρινους καπνούς από το θειάφι, που έκαιγαν παντού, για να καθαρίζουν τον αέρα». Η πόρτα του σπιτιού της Πλάκας είναι καρφωμένη και ο σκύλος του ουρλιάζει σπαρακτικά, όρθιος, με τα μπροστινά πόδια του πάνω της. Ένας γείτονας τον πληροφορεί ότι όλοι στο σπίτι έχουν πεθάνει, η γυναίκα του, τα τρία αγόρια του και η κόρη του.

Ο σημερινός αναγνώστης ολοκληρώνει με έναν κόμπο το διήγημα αυτό. Είναι τεράστιο το συγκινησιακό φορτίο που μεταφέρει, παρότι ο Κ. Θ. Δημαράς θεωρούσε ότι ο Λυκούδης έγραφε «ψυχρά και χωρίς πνοή». Μ' έναν κόμπο διαβάζουμε όμως και το δεύτερο διήγημα του βιβλίου, «Μαρασμός». Έχει ήρωα ένα караβόσκυλο, που καθώς το πετάνε από το πλοίο, ως άχρηστο, κάπου κοντά στο Γαλαξίδι, αυτό μένει καρφωμένο στην ακτή, μέχρι να πεθάνει, κουνώντας την ουρά του, κάθε φορά που βλέπει ένα πλοίο να πλησιάζει.

ΥΓ.: Το εισαγωγικό κείμενο υπογράφει ο Σπύρος Τσακνιάς, που υπήρξε ο πρώτος κριτικός ελληνικής λογοτεχνίας σε αυτές εδώ τις σελίδες το μακρινό 1997.

